

Adviesrapport van de informateurs: collegevorming raadsperiode 2022-2026

Aangeboden aan de Gemeenteraad Leiden
7 april 2022

Informateurs:
Rob van Lint
Yvonne van Delft
Mart Keuning

Inhoud

Voorwoord	3
1. Inleiding	4
1.1. Onze opdracht	4
1.2. Toelichting bij aanpak	4
2. Onze bevindingen	5
2.1. Over de bestuurscultuur	5
2.2. Over het beleidsakkoord	6
2.3. Over de collegevorming en formatie.....	10
3. Onze adviezen	12
3.1. Bouwstenen voor een nieuw bestuursakkoord en goede bestuurscultuur	12
3.2. Inhoudelijke raakvlakken en tegenstellingen tussen partijen	13
3.3. Bestuurlijke ambities en bereidheid tot collegedeelname van partijen.....	14
Bijlagen	15
A. Brief GroenLinks aan gemeenteraad over start informatiefase.....	15
B. Brief van de informateurs aan de fractievoorzitters	16
C. Vragenlijst van de informateurs voor de politieke partijen	17
D. Overzicht van gesprekpartners informateurs.....	18
E. Bestuursakkoord 2018-2022.....	18

Voorwoord

Geachte leden van de gemeenteraad van Leiden,

Hierbij presenteren we ons adviesrapport voor de collegeonderhandelingen 2022. De afgelopen twee weken hebben we gesprekken gevoerd met alle fracties van de gemeenteraad van Leiden. We onderzochten welke partijen het best met elkaar de volgende stap kunnen zetten richting de formatie, om zo te komen tot een nieuw beleidsakkoord en een nieuw college. Ook spraken we met de verschillende fracties over de wijze waarop ze met elkaar wensen samen te werken in een goede bestuurscultuur. Voor u ligt het resultaat van onze bevindingen. We delen graag onze conclusies en adviezen voor het vervolg.

We willen alle fracties hartelijk bedanken voor hun openheid en het vertrouwen. We kijken terug op open en vooral constructieve gesprekken. Op basis hiervan hebben we vertrouwen in een vruchtbaar vervolg richting de collegeonderhandelingen en de samenwerking in de gemeenteraad. We wensen alle partijen veel succes in de komende periode.

Tot slot bedanken we de ambtelijke organisatie voor hun ondersteuning tijdens het proces.

Informateurs van links naar rechts: Rob van Lint, Yvonne van Delft en Mart Keuning.

Hoogachtend,

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Rob van Lint'.

Rob van Lint,
Informateur

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Yvonne van Delft'.

Yvonne van Delft,
Informateur

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Mart Keuning'.

Mart Keuning,
Informateur

1. Inleiding

In dit gedeelte beschrijven we de opbouw van het adviesrapport. We lichten onze opdracht toe en vertellen hoe we te werk zijn gegaan.

1.1. Onze opdracht

Op 23 maart 2022 is de Leidse gemeenteraad door GroenLinks geïnformeerd over de start van de informatiefase (bijlage A). In deze fase wordt onderzocht welke mogelijkheden er zijn voor het vormen van een nieuwe coalitie na de gemeenteraadsverkiezingen van 2022. In de brief die naar de raad is gestuurd, lichtte GroenLinks toe welke opdracht we als informateurs hebben gekregen. Die opdracht was:

“Maak een adviesrapport waarin u adviseert welke partijen het best met elkaar de volgende stap kunnen zetten en kunnen formeren, om te komen tot een nieuw beleidsakkoord en een nieuw college. Biedt daarbij inzicht (op hoofdlijnen) in drie zaken:

- a. Bouwstenen voor een nieuw bestuursakkoord en goede bestuurscultuur;*
- b. Inhoudelijke raakvlakken en tegenstellingen tussen partijen;*
- c. Bestuurlijke ambities en bereidheid tot collegedeelname van partijen.”*

1.2. Toelichting bij aanpak

Voor onze opdracht zijn we gestart met het verzamelen van informatie bij alle Leidse fracties. Deze verkenning vormt de basis voor onze conclusies en adviezen. We zijn op verschillende manieren te werk gegaan. Hierover informeerden we de raad in onze brief van 23 maart 2022 (bijlage B).

Op de eerste plaats stuurden we alle fracties een uitgebreide vragenlijst (bijlage C), met vragen die betrekking hadden op:

- Hoe de gemeenteraad Leiden blijft werken aan een goede bestuurscultuur;
- Welke onderwerpen voor de partijen van belang zijn in het beleidsakkoord;
- Hoe de partijen aankijken tegen mogelijke deelname aan het college;
- Welke zaken de partijen willen meegeven voor het formatieproces.

In aanvulling op de vragenlijsten voerden we gesprekken met vertegenwoordigers van alle fracties. Met sommige fracties is een tweede gesprek gevoerd. In de gesprekken gingen we dieper in op de onderwerpen uit de vragenlijst. We bespraken ook hoe de fracties de verkiezingsuitslag hebben ervaren. Onze insteek was vooral om een open gesprek te voeren, met veel ruimte voor wat de partijen zelf graag mee willen geven en belangrijk vinden. Openheid en vertrouwen waren voor ons belangrijke uitgangspunten tijdens de gesprekken.

Van de gesprekken zijn samenvattende gespreksverslagen gemaakt. We hebben met de fracties afgesproken dat we de antwoorden op de vragenlijst en gespreksverslagen niet 1 op 1 openbaar maken, maar dat we onderdelen ervan mogen gebruiken voor dit rapport. De verslagen zijn in overeenstemming met onze gesprekspartners tot stand gekomen. In bijlage D staat een overzicht met wie we hebben gesproken.

De informatie uit de antwoorden en gesprekken zijn de basis voor ons advies voor het vervolg richting formatie en coalitievorming. De resultaten leest u in dit rapport.

Naast de verkennende gesprekken met de informateurs, hebben de fracties in de raad ambtelijke informatie via de griffie ontvangen. Deze informatie is bedoeld om de belangrijkste ontwikkelingen en trends voor onze stad en regio inzichtelijk te maken. Het gaat om de volgende documenten:

- Strategische Verkenningen 2022-2026;
- Aanvullend op Strategische Verkenningen: Trendanalyse Leiden 2021;
- Financiële Verkenningen 2022-2026. (vertrouwelijk).

2. Onze bevindingen

We hebben met de fracties gesproken over de bestuurscultuur in Leiden, belangrijke punten voor het toekomstige beleidsakkoord, wensen in relatie tot deelname aan het college en het vervolg van het formatieproces. In dit gedeelte presenteren we onze bevindingen.

2.1. Over de bestuurscultuur

Alle fracties in de gemeenteraad Leiden hechten grote waarde aan een goede bestuurscultuur.

‘Cultuur’ definiëren we als een verzameling van gedrag, houding, processen en afspraken over:

1. de rol van de raad en het gedrag tussen leden en fracties onderling;
2. de verhouding tussen raad en college;
3. de participatie met de stad in besluitvorming.

De fracties vinden het belangrijk dat er goede omgangsvormen zijn en dat men elkaar aanspreekt op onderling gedrag. ‘Hard op de inhoud en zacht op de persoon’, is een veel gehoorde zin. Uit de gesprekken maken we op dat de bestuurscultuur continu aandacht vraagt. Het algemene beeld is dat het in Leiden best goed gaat, maar dat de fracties ook verbetermogelijkheden zien op de genoemde onderdelen van de bestuurscultuur.

Gemeenteraad

Over de rol van de gemeenteraad kwamen in de gesprekken (op hoofdlijnen) de volgende punten naar voren:

- De sfeer in de raad is over het algemeen goed. Corona heeft de onderlinge ontmoeting verhinderd en daarmee ook verhoudingen moeilijker gemaakt;
- Door een aantal fracties is genoemd dat bij ‘*afspraken*’ in een bestuursakkoord ook ‘*aanspreken*’ hoort op de daar gemaakte afspraken, en de wens om dat meer structureel vorm te geven;
- Er zijn zorgen over de werkdruk van de gemeenteraad, die leidt tot te weinig tijd voor zichtbaarheid in de stad en soms tot te weinig tijd voor goede inhoudelijke voorbereiding;
- Een aandachtspunt is de mate van ondersteuning en de informatieachterstand op college(partijen);
- Er zijn zorgen over de raad als ‘doorgeefluik’ in de participatie, in plaats van een plek waar belangen worden afgewogen;
- Men voelt de noodzaak van het opnieuw doorleven en vaststellen van een raadsbreed bestuursakkoord¹, waarin de raad met elkaar afspraken maakt over de gewenste bestuurscultuur.

Verhouding raad en college

In algemene zin kwamen de onderstaande verbeterpunten aan bod in de gesprekken:

- Er wordt soms spanning ervaren tussen ruimte voor de raad en een slagvaardig bestuur;
- Er leeft een brede wens om meer ruimte te bieden aan de besluitvorming in de raad door meer op hoofdlijnen een beleidsakkoord te sluiten;
- Het instrument om in scenario’s te werken komt nog niet goed van de grond, maar is wel een veelgenoemd instrument om de rol van de raad recht te doen.

¹ In bijlage E is het bestuursakkoord uit de periode 2018-2022 toegevoegd.

Rol van participatie in besluitvorming raad en college

Over de rol en plaats van participatie kwam een aantal punten naar voren.

- De stad meer ruimte geven door een beleidsakkoord op hoofdlijnen;
- Voldoende aandacht geven voor het betrekken van groepen die nu moeilijk bereikt worden;
- Een goede balans vinden tussen de werkdruk voor de raad en zichtbaar zijn in de stad;
- Duidelijke communicatie vooraf organiseren met transparantie over de reikwijdte van participatie met de stad;
- De relatief lage opkomst voor de gemeenteraadsverkiezingen benadrukt het belang van het betrekken van de stad.

Op basis van de gesprekken maken we op dat veel overeenstemming bestaat over kernwaarden als vertrouwen, een open houding, transparantie, integriteit en actieve participatie met de raad en de stad. Daarnaast kwamen zaken aan de orde als het belang van een veilige werkomgeving voor raadsleden en gepaste omgangsvormen. Naast deze meer algemene punten werden ook een aantal specifieke suggesties gedaan voor vernieuwing met het oog op inbreng van de stad in besluitvorming. Een aantal voorbeelden die de fracties in de gesprekken naar voren brachten:

- Verkennen van aanvullende participatie-instrumenten als een burgerberaad of burgerforum;
- Vernieuwing op het gebied van raadsvergaderingen met oog voor de stad;
- Vernieuwing op het gebied van inspraak in de raad door belanghebbenden;
- Verhelderen positie van wijkverenigingen in de stad;
- Werken (nog meer dan nu) met scenario's waarin keuzemogelijkheden worden voorgelegd;
- Een benadering waarbij het bestuur meer naar inwoners toe trekt, dan hen passief te laten participeren in het stadhuis;
- Het frequenter betrekken van experts van buiten de organisatie.

We zien dat een groot deel van de fracties reflecteert op hun eigen gedrag en de wijze waarop ze zelf een bijdrage kunnen leveren aan een goede bestuurscultuur. Zo gaven meerdere fracties aan dat ze zelf de stad in moeten gaan als bepaalde groepen niet bereikt worden, en dat ze daarvoor hun verantwoordelijkheid willen nemen. De gewenste omgangsvormen beginnen met de grondhouding dat partijen over zelfkritisch vermogen beschikken en het goede voorbeeld geven. Deze houding van de fracties biedt daarom vertrouwen voor de toekomst, waarop de Leidse gemeenteraad kan voortbouwen.

De bevindingen laten wat ons betreft zien dat alle fracties bereid zijn te werken aan een goede bestuurscultuur in relatie met de stad en in een prettige samenwerking onderling. Ruimte voor initiatief en participatie wordt als een groot goed ervaren. Daarover is brede overeenstemming. In het volgende hoofdstuk doen we een voorstel welke stappen de raad kan zetten om te blijven werken aan een goede bestuurscultuur en samenwerking in de komende raadsperiode.

2.2. Over het beleidsakkoord

Alle fracties zijn voorstander van een beleidsakkoord op hoofdlijnen, met meer ruimte voor de raad en de stad. Een compact akkoord waarbij de focus ligt op doelstellingen en minder op het 'hoe'. D66 heeft in de gesprekken de mogelijkheid genoemd om gebruik te maken van een aanvullend raadsakkoord (te sluiten door alle partijen), dat een aanvulling kan zijn op een beleidsakkoord (te sluiten door de collegepartijen).

Hieronder volgt een korte beschrijving van onze bevindingen per besproken thema, die ook terugkomen in de vragenlijst (zie bijlage C).

Verduurzaming

Leiden staat net als andere gemeenten voor grote opgaven op onderwerpen als klimaat, energietransitie, vergroening, biodiversiteit en duurzame mobiliteit. Verduurzaming is voor alle fracties een belangrijk thema of zelfs topprioriteit. Er bestaat verschil in inzicht op het gebied van hoe ver partijen willen gaan op dit onderwerp en de snelheid waarmee partijen veranderingen willen doorvoeren. Sommige partijen zijn minder bereid om compromissen te sluiten op onderdelen van de verduurzamingsopgave, bijvoorbeeld bij het vergroenen van de wijken. Dat is onder meer het geval voor GroenLinks en (in nog sterkere mate) de Partij voor de Dieren. Ook andere partijen maken een speerpunt van klimaatbeleid, zoals bijvoorbeeld Studenten voor Leiden. De SP, het CDA en de ChristenUnie leggen vooral de nadruk op de energietransitie en energiearmoede; een belangrijk punt voor deze partijen.

Veel partijen steunen de Agenda Autoluwe Binnenstad. Daarbij zijn wel verschillende inkleuringen zichtbaar. Een belangrijk speerpunt voor de VVD is bereikbaarheid met de auto en voldoende parkeerplekken in de stad. In zekere mate geldt dit ook voor Partij Sleutelstad. Op inhoudelijk vlak kan dit een lastig punt zijn voor partijen die de Autoluwe Binnenstad als prioriteit benoemen, zoals GroenLinks. Er zijn ook partijen die de ontwikkeling van de Autoluwe Binnenstad willen temporiseren. D66 geeft bijvoorbeeld aan dat het tempo door de wijken (in de binnenstad) bijgehouden moet kunnen worden.

Sociaal domein

Het sociaal domein staat onder druk. Tekorten in onder meer de jeugdzorg zorgen voor grote uitdagingen voor de stad, net als in andere gemeenten. De uitdagingen die gepaard gingen met de decentralisaties uit 2015 (werk, zorg en jeugd) zijn nog steeds actueel. Uit de gesprekken met de fracties blijkt dat alle partijen het belangrijk vinden dat kwetsbare inwoners worden geholpen, dat mensen kunnen rekenen op een sociaal vangnet en dat armoedebestrijding prioriteit heeft. Het verschil van de partijen zit op de aanpak en de daarbij horende financiële keuzes.

Bij deze financiële keuzes kwam het (financiële) 'hek' om het sociaal domein in de gesprekken als een belangrijk onderwerp naar voren. Onder meer bij de VVD, de Partij voor de Dieren en D66. Voor deze partijen zit de discussie rondom het hek vooral op het argument dat tekorten in het sociaal domein niet ten koste mogen gaan van andere beleidsterreinen en investeringen in de stad. Aan de andere kant zijn er partijen die juist (extra) willen investeren in het sociaal domein. Dat geldt bijvoorbeeld voor de PvdA. Voor deze partij geldt bestaanszekerheid en kansengelijkheid als topprioriteit. Aanvullend hierop hecht de ChristenUnie grote waarde aan het bestrijden van (dreigende) armoede en schulden. De SP en Partij Sleutelstad gaan een stapje verder en geven aan dat ze het ingezette beleid (en de bezuinigingen) in het sociaal domein op onderdelen willen terugdraaien. Ook GroenLinks wil werk maken van een sociale en eerlijke stad. Onder meer door het invoeren van een 'Leidse Sleutelpas' voor iedereen, met korting op cultuur en sport én met gratis aanbod voor minima.

Volkshuisvesting

De woningopgave is één van de meest prangende opgaven, zeker in een hoog verstedelijkte stad als Leiden. Tot 2030 is er behoefte aan circa 8.500 woningen en 2.700 studentenwoningen. Alle fracties zijn heel duidelijk over de woningbouwopgave: hier moeten ze mee aan de slag. Alle partijen scharen zich achter de behoefteraming. Alleen de Partij voor de Dieren voegt hieraan toe dat er grenzen zijn aan het aantal woningen in Leiden. Voor deze partij ligt nu de grens op de behoefteraming en geen verdere uitbreiding daarop. De Partij voor de Dieren noemt de groennorm leidend; als deze door de woningopgave overschreden dreigt te worden, dan kiest deze partij voor bouwen in een regiogemeente. Meerdere partijen noemen het belang van samenwerking met de regio op dit thema.

Partijen vinden elkaar dus grotendeels op de behoefteraming en het bestrijden van de woningnood. Voor wie ze willen bouwen, wijkt op sommige punten af. Opvallend is het percentage dat partijen willen bouwen voor sociale woningbouw, dit varieert van 30 tot 40%. Voor bijvoorbeeld de PvdA en GroenLinks is het bouwen van voldoende sociale woningen een belangrijk thema. Zij zijn dan ook een voorstander van de 40%-norm voor sociale woningbouw. Ook de SP, de ChristenUnie en Partij Sleutelstad hechten specifiek waarde aan de betaalbaarheid van woningen. Sommige partijen vragen juist meer aandacht voor het middensegment, zoals de VVD, andere partijen willen voor alle groepen blijven bouwen: van studenten- en starterswoningen tot seniorenwoningen. Dat laatste is bijvoorbeeld het geval bij het CDA en D66.

Over de hoogte van woningbouw zijn verschillende opvattingen te horen. Vrijwel alle partijen erkennen de noodzaak van bouwen in de hoogte. Dit komt met name door het verstedelijkte karakter van Leiden en de beperkte mogelijkheden voor woningbouw. Sommige partijen geven aan niet hoger te willen bouwen dan de beperkingen die daaraan door de hoogbouwvisie worden gesteld, terwijl andere partijen voorstander zijn van meer maatwerk en 'inpasbaarheid'. Zij zijn onder voorwaarden bereid hoger dan de vastgestelde kaders te bouwen. Daarbij is de participatie met de stad rond de woonopgave, inclusief de woonhoogte, van groot belang voor partijen. Dit is een belangrijk punt voor onder meer de SP en Partij Sleutelstad. Aanvullend hierop geven de ChristenUnie en het CDA aan dat kwalitatief goed bouwen ook van groot belang is; kwantiteit niet boven kwaliteit.

Bouwen in de Oostvlietpolder is voor de fracties niet bespreekbaar, behalve voor de VVD. Uit de gesprekken blijkt dat de VVD op dit punt inziet dat zij daar alleen in staan.

In de vorige raadsperiode was het verkameringsbeleid van de gemeente een belangrijk thema, met name voor de PvdA. Voor de nieuwe partij Studenten voor Leiden was het verkameringsbeleid (in samenhang met studentenhuysvesting) één van de redenen dat ze zijn opgericht. Studenten voor Leiden is een voorstander van meer mogelijkheden voor verkamering. Uit het gesprek met de PvdA blijkt dat zij nog steeds negatieve effecten op de leefbaarheid zien door verkamering, maar dat ze breed kijken naar oplossingen. Er zijn volgens de PvdA ook andere manieren om deze negatieve effecten te dempen. De PvdA noemt bijvoorbeeld het invoeren van een zelfbewoningsplicht. Voor een partij als Partij Sleutelstad is het dereguleren van het verkameringsbeleid een onbespreekbaar onderwerp. Ook Partij voor de Dieren pleit voor sterkere regulering.

Het algemene beeld uit de gesprekken met de fracties is dat alle fracties grote ambities hebben op het thema volkshuisvesting binnen de verstedelijkte omgeving in Leiden. Partijen zijn bereid om afspraken te maken, zeker op doelstellingsniveau. Daarom zien we kansen voor het bereiken van overeenstemming op dit thema. Het is ook helder dat Leiden te maken heeft met ruimtegebrek en dat een goede ruimtelijke ordening, een grote opgave blijft. Op elke vierkante meter wordt immers gestreden om de ruimte. Dat kan alleen in nauwe samenwerking met de belanghebbenden in de stad. Ook daarover blijkt brede overeenstemming te zijn.

Cultuur

Partijen zien cultuur als een onlosmakelijk onderdeel van de Leidse identiteit. Leiden is dé stad van kennis en cultuur. De culturele sector heeft door corona zware tijden achter de rug en kampt nog steeds met de gevolgen daarvan. Partijen vinden culturele huisvesting, cultuuraanbod en toegankelijkheid van cultuur belangrijke onderwerpen. De eensgezindheid op hoofdlijnen is duidelijk op dit thema en biedt voldoende aanknopingspunten voor samenwerking. Hiervoor is het wel nodig dat partijen het eens worden over hoe dit er precies uit moet zien en welke maatregelen en financiële ruimte hier tegenover staan. Dit vergt nader overleg.

Financiering

Hoe de grote opgaven voor Leiden gefinancierd worden, is een punt waarop partijen verschillende opvattingen hebben. Dat heeft vooral te maken met hoe partijen aankijken tegen lastenverzwaringen en in hoeverre ze bereid zijn aanpassingen door te voeren op beleidsambities. De veelheid aan opgaven en beperkte investeringsruimte vraagt om scherpe keuzes.

Geen enkele partij is voorstander van lastenverzwaringen. Alle partijen vinden het belangrijk dat de gemeentelijke lastendruk gematigd blijft zodat mensen de lasten kunnen dragen, zeker nu de kosten blijven oplopen vanwege de toegenomen onzekerheid in Europa en de hoge inflatie. Sommige partijen achten het echter noodzakelijk om de lasten enigszins te verzwaren ten gunste van noodzakelijke investeringen en zijn dan ook bereid hierover te praten. VVD, D66, CDA en Partij Sleutelstad zijn het meest uitgesproken tegen lastenverzwaringen en kiezen daarom voor het beperken van nieuwe beleidsambities. Ook de SP en Studenten voor Leiden geven aan dat de lokale lasten al hoog genoeg zijn. Voor de ChristenUnie is het vooral van belang dat mensen worden ontzien die het al moeilijk hebben en dat de gemeente meer inzet op de preventie van armoede en schulden.

De overige partijen vinden ook dat de financiën op orde moeten zijn en dat mensen met een laag inkomen moeten worden ontzien. GroenLinks, de PvdA en de Partij voor de Dieren zijn wel bereid kritisch te kijken naar de wijze waarop noodzakelijke investeringen toch kunnen worden uitgevoerd, waarbij beperkte lastenverzwaringen niet worden uitgesloten en bespreekbaar zijn als dat nodig is.

In de gesprekken hebben meerdere fracties bijsturmingsmogelijkheden op bestaande beleidsambities en mogelijkheden voor het besparen van kosten benoemd. Het terugdraaien van genomen besluiten op investeringen kan bij weinig fracties op steun rekenen. Het CDA en de PvdA noemen expliciet dat zij het belangrijk vinden dat Leiden een sterke lobby blijft voeren richting het Rijk voor voldoende gemeentelijke middelen. Het kabinet heeft grootse ambities op thema's als wonen en het klimaat, en heeft daarvoor miljardenfondsen opgezet. Dit biedt (financiële) kansen voor Leiden, die kunnen helpen bij de grote opgaven waar de stad voor staat.

Kortom, de financiële vertaling van de grote opgaven en de keuzes die daarin gemaakt moeten worden, zien we als een belangrijke opgave voor het nieuwe stadsbestuur van Leiden. Daar zitten verschillen tussen partijen. We adviseren de partijen dan ook om het hier in een vroegtijdig stadium over te hebben.

Coronaherstel

De coronacrisis heeft veel inwoners en ondernemers geraakt in Leiden. Terwijl sommige sectoren minder last hadden van de coronacrisis, werden andere sectoren juist onevenredig hard geraakt. Over corona en het herstel na deze periode, is in beperkte mate gesproken met de fracties. GroenLinks gaf aan vooral de nadruk te leggen op het herstel van de binnenstad en de bezoekerseconomie. De VVD vult hierop aan dat er goede ideeën in de stad leven om het herstel in goede banen te leiden.

Polarisatie in de samenleving moet voorkomen worden, is een breed gedragen opvatting die terug komt bij de partijen.

Overige onderwerpen

Naast de hierboven besproken thema's, hebben de fracties ook aanvullende thema's en onderwerpen genoemd die voor deze partijen belangrijk zijn. De belangrijkste hiervan zijn:

- Opvang van vluchtelingen, ook aandacht voor statushouders;
- Extra capaciteit voor handhaving;
- Verkeersveiligheid;
- Leiden Bio Science Park;
- Wijkaanpak en -vervangingen;
- Investeren in de stad en samenleving, zoals sportaccommodaties en bibliotheken;
- Veiligheid en leefbaarheid van wijken;
- Dierenwelzijn.

2.3. Over de collegevorming en formatie

We hebben met alle fracties gesproken over de verschillende mogelijkheden voor de vorming van een nieuw college. De afgelopen periode werd het college gevormd door D66, GroenLinks en de PvdA, steunend op 21 zetels (de laatste maanden 20 zetels). Dit college heeft gewerkt aan een groene, duurzame en sociale stad. Het is ons gebleken dat alle fracties ook in de komende periode prioriteit willen geven aan de grote opgaven van verduurzaming, energietransitie, woningbouw, sociaal beleid en de relatie tussen de politiek en de stad.

Bijna alle fracties steunen een coalitie met een bredere politieke basis, ten opzichte van de huidige coalitie. Dit is op de eerste plaats (getalsmatig) van belang voor een stabiele basis voor de coalitie. Daarnaast zorgt een breed college voor een betere afspiegeling van de politieke voorkeuren, en daarmee een betere weerspiegeling van de raad. De fracties geven aan dat ze voorstander zijn van een beleidsakkoord op hoofdlijnen, waarmee het college meer ruimte biedt aan de raad. Het biedt partijen de mogelijkheid om met wisselende meerderheden tot besluitvorming te komen. Het vraagt wel om een cultuur in de raad dat fracties elkaar aanspreken op de inhoudelijke standpunten en niet op het wel of niet mee gaan met voorstellen van het college. Een combinatie van een bredere coalitie met verschillende politieke kleuren en een beleidsakkoord op hoofdlijnen, draagt bij aan meer ruimte voor de gemeenteraad en meer ruimte voor dualisme.

Alle fracties geven aan dat ze het logisch vinden dat GroenLinks, als grootste partij, het voortouw neemt bij de coalitievorming en opnieuw deel uitmaakt van het te vormen college. Verder geven alle tien fracties aan bereid te zijn onder voorwaarden deel te nemen aan het college. Partij Sleutelstad pleit wel nadrukkelijk voor de vorming van een minderheidscollege, een optie die niet door andere partijen wordt gesteund. Studenten voor Leiden – als nieuwe partij in de Leidse gemeenteraad – geeft aan zich de komende periode eerst te willen richten op het opbouwen van hun partij. De ChristenUnie maakt kenbaar dat de huidige drie coalitiepartijen aan zet zijn en dat de ChristenUnie eventueel bereid is deel te nemen als er inhoudelijke meerwaarde is voor deze partij.

Het is ons gebleken dat de Partij voor de Dieren open staat voor deelname aan een college. Deze partij zegt bestuursverantwoordelijkheid te willen dragen en bereid te zijn tot de daaraan verbonden noodzaak tot het sluiten van compromissen. Dit ervaren we als een verandering ten opzichte van de afgelopen periodes. Wel heeft de Partij voor de Dieren duidelijk gemaakt dat deze compromisbereidheid zeer beperkt of afwezig zal zijn als het gaat om onderwerpen die raken aan het bestaan van deze partij, zoals het behoud van de aanwezige natuur in de stad. Dat maakt dat we bij deelname van deze partij grote twijfels hebben bij de mogelijkheid om te komen tot een succesvol onderhandelingsresultaat voor een beleidsakkoord. Dat geldt ook voor het daadkrachtig besturen van de stad en het daarbij doorhakken van knopen op complexe dossiers.

De SP geeft aan dat de partij samenwerking op basis van vertrouwen het belangrijkste vindt. Welke partijen deelnemen aan het college is daaraan ondergeschikt. Het CDA pleit voor een coalitie met een breed karakter die kan rekenen op een stabiele meerderheid. Daartoe is het CDA bereid tot deelname aan de huidige coalitie. De PvdA geeft aan dat de huidige coalitie getalsmatig wel een smalle basis kent. Verbreding van de huidige coalitie ligt voor de PvdA het meest voor de hand met de SP of het CDA. De VVD stelt ook een bredere coalitie voor bestaande uit GroenLinks, D66 en de VVD of deze combinatie aangevuld met de PvdA.

Tegen deze achtergrond is een aantal coalities denkbaar. Voor de beoordeling van mogelijke coalities kijken we naar de volgende criteria:

- Op hoofdlijnen voortzetting van de huidige programmatische lijn: duurzaam en sociaal;
- Stabiel meerderheidscollege (bij voorkeur meer dan 21 zetels);
- Met oog op werkbaarheid maximaal vier partijen;
- Verbreding van het profiel van het college.

GroenLinks heeft kenbaar gemaakt de huidige coalitie met een vierde partij te willen voortzetten. De PvdA is daarbij de meest gewenste coalitiepartner. GroenLinks acht deelname van D66 ook zeer voor de hand liggend, aangezien D66 de tweede partij van Leiden geworden is. Voor GroenLinks is het CDA de meest gewenste vierde partij in een coalitie.

D66 zelf constateert de partij zij voor de tweede maal bij de gemeenteraadsverkiezingen een fors verlies geleden heeft. Dat vraagt naar de mening van D66 om een herpositionering van de eigen fractie, waarbij zij weer nadrukkelijk als middenpartij in beeld wil zijn. Daarbij kiest D66 voor verbreding van de huidige coalitie met een vierde partij vanuit de rechterzijde in het politieke spectrum. De SP, Partij voor de Dieren en Studenten voor Leiden passen niet in dat beeld. D66 voegt daaraan toe dat verbreding van de huidige coalitie met het CDA voor haar geen optie is, omdat zij – gelet op de opstelling van het CDA in de afgelopen periode – van mening is dat het CDA niet kan worden gezien als een geschikte of logische vierde partij, gelet op de voorspelbaarheid en stabiliteit van een dergelijke coalitie. Voor D66 is de VVD de gewenste vierde partij in een coalitie vanwege gedeelde waarden, inhoud en de uitkomst van de verkiezingen.

We hebben begrip voor de wens van D66 om de verbreding van de huidige coalitie met een vierde partij ter rechterzijde te zoeken. Niet alleen vanwege de positionering van D66 zelf, maar ook voor het gewenste bredere politieke profiel van het college. We kunnen echter niet volgen waarom D66 bij voorbaat een coalitie met het CDA niet zou willen verkennen. Onze gespreksronde heeft ons de overtuiging gebracht dat het CDA in de komende periode een constructieve koers wil varen en in een college actief wil bijdragen aan de voorgestane programmatische lijn. Programmatisch staat het CDA dichterbij deze lijn dan de VVD. Daarbij doet een coalitie GroenLinks, D66, de PvdA en het CDA – gegeven de door ons gehanteerde criteria – het meest recht aan de verkiezingsuitslag.

3. Onze adviezen

In dit deel verbinden we adviezen aan onze bevindingen. We geven antwoord op de vraag welke partijen het best met elkaar de volgende stap zetten en kunnen formeren, om zo te komen tot een nieuw beleidsakkoord en een nieuw college. In onze adviezen betrekken we de onderdelen uit onze opdracht:

- a. Bouwstenen voor een nieuw bestuursakkoord en goede bestuurscultuur;
- b. Inhoudelijke raakvlakken en tegenstellingen tussen partijen;
- c. Bestuurlijke ambities en bereidheid tot collegedeelname van partijen.

3.1. Bouwstenen voor een nieuw bestuursakkoord en goede bestuurscultuur

Een onderdeel van onze opdracht is het aanreiken van bouwstenen voor een goede bestuurscultuur. Door alle fracties is het belang daarvan benadrukt, en we hebben in de gesprekken de wil gevoeld bij te dragen aan die goede bestuurscultuur. In paragraaf 2.1. staat welke verbeterpunten de fracties hebben aangedragen in de gesprekken. Deze zijn op drie niveaus zichtbaar:

1. De gemeenteraad en samenwerking tussen raadsleden en de fracties onderling;
2. De verhouding raad-college;
3. De participatie met de stad in besluitvorming van raad en college.

We zijn van mening dat de fracties bruikbare en goede suggesties hebben om de samenwerking en bestuurscultuur te verbeteren. Op basis daarvan adviseren we werk te maken van de volgende voorstellen:

Gemeenteraad

We vinden het verstandig als de raad in ieder geval aan de slag gaat met de vergaderstructuur, hoge werkdruk en de gewenste houdingen en gedragsvormen. Wat er over gedrag en omgangsvormen is afgesproken in het huidige bestuursakkoord, wordt door velen gewaardeerd. Het zou goed zijn die intenties gedurende de raadsperiode levend te houden. Bij 'afspreken' hoort 'aanspreken'. Daarom adviseren we de raad jaarlijks de afspraken over gedrag, houding en onderlinge omgang samen te evalueren.

Veel raadsleden vinden de werkdruk (te) hoog. Dat belemmert raadsleden om de breedte van het raadswerk goed uit te voeren, waarbij vooral het 'de stad in gaan' onder druk komt te staan. Ook noemen fracties dat het de kwaliteit van besluiten zelf in gevaar brengt. Dat is een serieus signaal. We adviseren de gemeenteraad zelf stappen te nemen om de agendadruk te verlagen. Daar hoort bij dat niet alles kan, en het is daarvoor nodig dat het college voldoende vooruit plant om ook een goede planning van de raad mogelijk te maken. Ook brengt het een verantwoordelijkheid voor de raad mee om op hoofdlijnen te blijven sturen.

De huidige vergaderstructuur heeft invloed op zowel de verhoudingen binnen de raad, als op de verhouding tussen raad-college en de deelname van de stad aan besluitvorming. De structuur van vergaderingen prikkelt niet om het gesprek met de stad en met experts aan te gaan in de fase dat de raad aan zet is. Daarover adviseren we onder het kopje 'Participatie met de stad' in deze paragraaf. We vinden dat bij versterking van de participatie van inwoners in het proces, ook een sterke raad hoort. De stad komt niet *in de plaats van* de raad: het meedoen van de stad bij besluiten, vraagt juist om een sterke raad. We adviseren de ondersteuning van raadsleden en raadsfracties te evalueren, en versterking van die ondersteuning te organiseren als dat nodig blijkt. Daarbij is het belangrijk niet alleen op het oordeel daarover van grote fracties te varen.

Verhouding raad-college

De fracties geven een duidelijk signaal dat er behoefte is aan meer ruimte voor de raad in de komende raadsperiode. Enkele fracties brengen naar voren dat het college die ruimte aan de raad moet bieden. We adviseren de raad zich ervan bewust te zijn dat hij zelf de ruimte die bestaat, geeft

en neemt. Wel is het belangrijk dat collegepartijen zich beperken in de reikwijdte van de afspraken in het beleidsakkoord, en dat ook doen wanneer er problemen zijn gedurende de periode. Door juist dan de raad te betrekken krijgt de raad de rol die hij verdient.

Daarnaast adviseren we om concreet met scenario's te werken, zodat de raad meer wordt betrokken bij de grote opgaven in de stad. In de verhouding raad-college ligt zowel een verantwoordelijkheid bij het college als de raad. Het college adviseren we ruimte te geven aan de raad, en de raad adviseren we deze ruimte te pakken en zich constructief op te stellen richting het college. Daarbij hoort ook dat voorstellen op inhoud worden beoordeeld, en niet op politieke afkomst. De basishouding is elkaar vertrouwen, samenwerken en elkaar iets gunnen. We adviseren de raad de gewenste verhouding tussen raad-college vast te leggen in een raadsbreed bestuursakkoord.

Participatie met de stad

Alle fracties onderschrijven het belang van participatie met de stad, niet uit politieke correctheid, maar uit het besef dat alle opgaven voor de stad inwoners direct raken. Gemeentepolitiek is niet abstract, maar speelt zich direct af in de fysieke en sociale omgeving van inwoners.

In de huidige vormen wordt de stad vooral betrokken in de planvorming. Daarbij is, vanzelfsprekend, niet iedereen tevreden te stellen. In de fase van besluitvorming manifesteren zich met name degenen die zich niet gehoord voelen of onvrede hebben bij de uitkomst. Onderzocht zou moeten worden hoe participatie breder in de fase van besluitvorming kan worden georganiseerd. De vergaderstructuur faciliteert het gesprek tussen raad en college, maar minder de inbreng uit de stad. Dit geldt ook voor het gesprek tussen raad en experts en tussen raadsleden onderling.

We adviseren daarom serieus werk te maken van het verkennen van vergaderstructuren die aan die aspecten meer ruimte geven. Dat kan de rol van de raad te versterken, en tegelijk participatie ruimte te geven in de besluitvorming. Aanvullend adviseren we de raad om zich hierbij door een expert te laten begeleiden. Die kan helpen met verkennen welke mogelijkheden er op dit gebied al zijn, en tegelijk de raad te ondersteunen bij een zorgvuldig proces en het maken van een model dat echt past bij de Leidse situatie. In de gesprekken zijn vele serieuze, goede suggesties naar voren gekomen om de participatie te versterken. We adviseren die bij bovenstaand proces te betrekken.

Ook realiseren we ons dat bij participatie raadsleden een zelfstandige rol hebben en houden. Ons advies strekt tot een versterking van de participatie in het beleidsproces, niet tot vervanging van de eigen rol die raadsleden daarin hebben of zoeken.

3.2. Inhoudelijke raakvlakken en tegenstellingen tussen partijen

In paragraaf 2.2. zijn de inhoudelijke raakvlakken en verschillen per thema besproken. Het algemene beeld dat we hebben over de inhoudelijke standpunten van de partijen, is dat de opvattingen over de grote thema's in de stad redelijk dicht bij elkaar liggen. De grote opgaven waar Leiden voor staat worden erkend en de maatregelen die worden voorgesteld, liggen behoorlijk in elkaars verlengde. De verschillen zitten in de uitwerking, specifieke beleidskeuzes, tempo, accenten en financiële keuzes, vanuit het besef dat niet alles mogelijk is.

We concluderen dat er duidelijke raakvlakken zijn op de grote opgaven en de wil om hiermee aan de slag te gaan. Tegelijkertijd zijn er verschillen in de wijze waarop partijen hier invulling aan geven. In de gesprekken met de fracties vroegen we daarom door op de vraag in hoeverre partijen bereid zijn compromissen te sluiten op de voor hen belangrijke thema's. We zien dat een aantal partijen standpunten bespreekbaar maken. Aan de andere kant zien we ook dat partijen gedeeltelijk (stevig) vasthouden aan standpunten en hun principes. Deze afwegingen nemen we mee in ons advies over de coalitievorming.

We adviseren de partijen elkaar te blijven vinden op de belangrijke opgaven en met een open blik te werken aan oplossingen voor de stad. Niet alles van tevoren dichtregelen in een beleidsakkoord, maar vooral samenwerken: met de raad én de stad. Tot slot voegen we hieraan toe dat we in onzekere tijden leven. Onduidelijkheid over budgetten van het rijk, de aanhoudende oorlog in Oekraïne, oplopende inflatie en de toenemende tweedeling in de samenleving, zijn voorbeelden van ontwikkelingen waar Leiden op moet anticiperen en doen wat nodig is. We willen het nieuwe stadsbestuur daarom meegeven dat dit flexibiliteit zal vragen op de inhoudelijke opgaven.

3.3. Bestuurlijke ambities en bereidheid tot collegedeelname van partijen

In paragraaf 2.3. hebben we uiteengezet welke partijen bereid zijn tot deelname aan het college en welke bevindingen we hebben opgehaald uit de gesprekken met de fracties.

Op basis van deze bevindingen adviseren we alle betrokken partijen om eerst maximaal de mogelijkheden van een coalitie **GroenLinks, D66, PvdA en CDA** te onderzoeken. Deze vierpartijencoalitie kan rekenen op een stabiele meerderheid van 22 zetels. Bij deze vier partijen zien we ruime steun voor voortzetting van de huidige programmatische lijn op hoofdlijnen, waarbij voor elk van deze partijen voldoende mogelijkheden zijn om voor haar herkenbare punten in het beleidsakkoord te zien terugkomen. Bovendien biedt het sluiten van een minder lijvig beleidsakkoord (dan de afgelopen periode het geval was) alle coalitiefracties de ruimte om op specifieke onderwerpen steun buiten de coalitie te zoeken.

Mocht deze coalitie onverhoopt niet mogelijk zijn, dan zijn er twee andere coalities denkbaar. Het is aan GroenLinks, als grootste partij, om te besluiten welke coalitie op dat moment het meest haalbaar en realistisch is. De ene optie is een coalitie van **GroenLinks, VVD, PvdA en CDA**, steunend op 21 zetels. In deze minder progressieve coalitie, die minder aansluit bij de verkiezingsuitslag, is het werken met een beleidsakkoord op hoofdlijnen en met wisselende meerderheden in de gemeenteraad nog meer van belang. Een andere optie is een coalitie van **GroenLinks, D66, VVD en PvdA**. Deze optie heeft steun van 25 zetels. Voor een dergelijke coalitie zal de programmatische afstand met de VVD groter zijn, vanuit het perspectief van GroenLinks en de PvdA.

In alle gevallen is het van belang dat alle partijen, die met elkaar onderhandelen, gemotiveerd zijn, vertrouwen in elkaar hebben en samen een goed team willen vormen. Daar is het formatieproces, de gemeenteraad en in het bijzonder de stad het meest bij gebaat. We adviseren in de beginfase van de collegeonderhandelingen hieraan expliciet aandacht te besteden.

Bijlagen

In dit gedeelte vindt u de bijlagen waarna wordt verwezen in dit adviesrapport.

A. Brief GroenLinks aan gemeenteraad over start informatiefase

23 maart 2022,

Geachte leden van de Leidse gemeenteraad,

Samen staan we aan de start van een nieuwe raadsperiode. De inwoners van Leiden hebben bij de verkiezingen van 14, 15 en 16 maart hun stem uitgebracht en dat biedt ons als Leidse volksvertegenwoordigers kansen en verantwoordelijkheden. Kansen op het vormgeven van een goede bestuurscultuur binnen de raad, waarin we open staan voor elkaar en de verbinding zoeken. De verantwoordelijkheid om de stad goed te betrekken bij de besluiten die we nemen. De grote uitdagingen waar de stad voor staat gaan wij graag gezamenlijk aan, in verbondenheid met elkaar en met de stad.

De informatiefase

Een nieuwe raadsperiode start met de informatiefase: een periode waarin alle partijen aangeven hoe zij invulling willen geven aan de bestuurscultuur, welke inhoudelijke uitdagingen zij zien voor de stad, hoe zij deze het liefst zouden oplossen en welke kansen zij zien om tot een beleidsakkoord en college te komen. Wij kiezen er bewust voor om niet één informateur naar voren te schuiven, maar een team van drie informateurs met sterke en diverse kwaliteiten die samen bereid zijn om dit proces zo goed mogelijk vorm te geven. Dit zijn Rob van Lint, Yvonne van Delft en Mart Keuning. Dit team is zeer ervaren en kan vanuit een grote diversiteit aan invalshoeken adviseren over inhoud en bestuurscultuur richting de fase van coalitievorming.

De informateurs

- Rob van Lint heeft talloze functies bij de rijksoverheid bekleed, waaronder Inspecteur-generaal van de NVWA en hoofddirecteur van de IND. Momenteel is hij werkzaam als consultant bij de rijksoverheid. Belangrijker nog voor Leiden: Van Lint is zelf gemeenteraadslid geweest namens voorlopers van GroenLinks en was jarenlang voorzitter van de Leidse Rekenkamercommissie. Vier jaar geleden heeft hij naar grote tevredenheid de functie van informateur bekleed in Leiden. Wij zijn verheugd dat hij opnieuw bereid is om deze taak op zich te nemen.
- Yvonne van Delft kent de lokale context op haar duimpje. Ze heeft verschillende management en directeursfuncties bekleed en was ook griffier in Delft en Nijmegen. Ze was jarenlang raadslid voor GroenLinks in Leiden. De afgelopen vier jaar kent u haar als wethouder Werk & Inkomen, Economie, Cultuur, Binnenstad en Emancipatie.
- Mart Keuning is bijna 10 jaar actief geweest in de Leidse politiek. Van 2012 tot 2018 was hij fractievoorzitter van de ChristenUnie, in 2016 werd hij uitgeroepen tot Leids raadslid van het jaar. Momenteel is hij werkzaam bij Pensioenfonds ABP. In zijn tijd als Leids raadslid werd Mart alom gewaardeerd door zijn scherpe inbreng en verbindende stijl. Bij een open bestuurscultuur past raadsbrede samenwerking en een raadsbreed vertrouwen. Daarom vond GroenLinks het als grootste partij gepast om ook een informateur van buiten de partij aan te stellen die bovendien goed bekend is met de Leidse bestuurscultuur en affiniteit heeft met de positie van kleinere fracties.

De opdracht

De opdracht aan de informateurs is om aan de gemeenteraad van Leiden een adviesrapport op te leveren dat inzicht biedt in (op hoofdlijnen) drie zaken:

1. Inhoudelijke raakvlakken en tegenstellingen tussen partijen.
2. Bestuurlijke ambities en bereidheid tot collegedeelname van partijen.
3. Bouwstenen voor een nieuw bestuursakkoord en gezonde bestuurscultuur.

Ook worden zij verzocht om op basis van deze inzichten het rapport af te sluiten met concrete adviezen die antwoord geven op de vraag welke partijen het best met elkaar een volgende stap kunnen zetten en kunnen formeren, om zo tot een nieuw beleidsakkoord en een nieuw college te komen.

Het vervolg

Uiterlijk 24 maart ontvangen alle verkozen raadsfracties een uitnodiging en vragenlijst van de informateurs. De gesprekken vinden vervolgens plaats tussen 28 maart en 4 april. De beoogde uiterlijke datum voor publicatie van het adviesrapport is vrijdag 8 april.

Wij kijken erg uit naar de komende vier jaar. Wij zijn trots op onze mooie stad Leiden en trots om de stad samen met u voor de Leidenaar te mogen besturen. Wij kijken uit naar een fijne, constructieve informatiefase en een mooi vervolg, waarin we samenwerken in een prettige bestuurscultuur voor een stad waar iedereen mee kan doen en die klaar is voor de toekomst.

Met vriendelijke groet,

Ashley North,

B. Brief van de informateurs aan de fractievoorzitters

23 maart 2022,

Geachte lijsttrekkers van fracties in de Leidse gemeenteraad,

De lijsttrekker van GroenLinks, Ashley North, heeft ons verzocht om als informateurs te verkennen hoe de collegeonderhandelingen kunnen beginnen. Hierover is de raad per brief op 23 maart geïnformeerd.

Aan ons is gevraagd om aan de gemeenteraad van Leiden een adviesrapport op te leveren dat inzicht biedt in (op hoofdlijnen) drie zaken:

- Inhoudelijke raakvlakken en tegenstellingen tussen partijen.
- Bestuurlijke ambities en bereidheid tot collegedeelname van partijen.
- Bouwstenen voor een nieuw bestuursakkoord en goede bestuurscultuur.

Ook is ons verzocht om op basis van deze inzichten het rapport af te sluiten met concrete adviezen die antwoord geven op de vraag welke partijen het best met elkaar een volgende stap kunnen zetten en kunnen formeren, om zo tot een nieuw beleidsakkoord en een nieuw college te komen.

Als informateurs nodigen wij graag twee vertegenwoordigers per raadsfractie uit voor een verkennend gesprek. De griffier van de gemeenteraad staat ons daarbij terzijde. Aan hem kunt u doorgeven wie aanwezig is bij het gesprek.

Graag voeren we met u een open gesprek met als achtergrond de onderwerpen uit de bijgesloten vragenlijst. De inhoud van deze vragenlijst is afgestemd met onze opdrachtgever, Ashley North. Het verzoek is de antwoorden op de vragen uiterlijk 27 maart aan de griffier te sturen. Dat biedt de gelegenheid om in het gesprek uw antwoorden nader toe te lichten en aan ons om gezamenlijk de verdieping te zoeken.

Van het gesprek wordt een verslag gemaakt, dat nog wordt voorgelegd voor akkoord. Dit verslag blijft vertrouwelijk en alleen beschikbaar voor de deelnemers aan het gesprek. Het rapport dat wij gaan uitbrengen zal vanzelfsprekend wel mede gebaseerd zijn op de gesprekken.

De gesprekken vinden plaats in de week van 28 maart 2022 in het Stads kantoor. Bijgaand het tijdschema. Bij het gesprek zal, behalve de griffier, ook strategisch adviseur Reinout Evers aanwezig zijn, als ondersteuning.

Wanneer wij klaar zijn met onze verkenning, zullen wij rapport uitbrengen aan de raad. Naar verwachting is dit over ca. twee weken

Met vriendelijke groet,

Rob van Lint,
Informateur

Yvonne van Delft,
Informateur

Mart Keuning,
Informateur

C. Vragenlijst van de informateurs voor de politieke partijen

Vragenlijst van de informateurs voor de gesprekken met de fractievertegenwoordiging:

Over het bestuursakkoord:

1. Hoe ziet een goede bestuurscultuur eruit? Wat vindt u belangrijke aspecten van de bestuurscultuur?
2. Wat is voor die goede bestuurscultuur nodig in houding, gedrag en processen van het stadsbestuur? Hoe verhouden daarin raadsfracties zich tot elkaar, de Raad zich tot College, en Raad en College zich tot de stad?
3. Hoe ziet in die goede bestuurscultuur de samenwerking tussen raadsleden, raadsfracties en/of de gemeenteraad en de stad eruit?

Over het beleidsakkoord:

4. Wat zijn uw gedachten bij de omvang en de aard van het beleidsakkoord?
5. Vier jaar geleden hebben alle partijen onderwerpen aangedragen voor het beleidsakkoord. Welke twee à drie onderwerpen ziet u nu graag opgenomen?
6. Welke zaken zou u, bij collegedeelname, in de komende vier jaar willen bereiken?
7. Ziet u beleidswensen van andere partijen, bijv. in hun verkiezingsprogramma's of zoals geuit tijdens de campagne, die voor u onbespreekbaar zijn? Zo ja, welke en waarom?
8. Hoe kijkt u aan tegen de volgende kwesties:
 - a. Ambities en betaalbaarheid van verduurzaming (energietransitie, biodiversiteit, klimaatadaptatie, duurzame mobiliteit en circulaire economie)
 - b. Ontwikkelingen in het sociaal domein (o.a. zorg en jeugdhulp, in relatie tot financiën) en verkleinen kansenongelijkheid
 - c. Volkshuisvesting (behoefte aan circa 8.500 woningen tot 2030)
 - d. Autoluwe binnenstad & verduurzaming van de wijk (vergroening/klimaatadaptatie vs. parkeren)
 - e. Culturele huisvesting en cultureel aanbod
 - f. Met oog op totstandkoming van een sluitende meerjarenbegroting:
 - i. Aanpassing van beleidsambities
 - ii. Verhoging van tarieven
 - iii. Verhoging van OZB
 - g. Coronaherstel (maatschappelijk, economisch, sociaal, tegengaan polarisatie)

Over deelname aan het college:

9. Wilt u deelnemen aan het college?
10. Met welke partijen wilt u deelnemen aan het college en waarom?
11. Met welke portefeuille zou u uw idealen het beste kunnen realiseren?
12. Welke wensen heeft u over de samenwerking en competenties in het team van wethouders?
En welke eisen stelt dat volgens u aan het profiel van de individuele wethouders?
13. Zijn er persoonlijke bezwaren tegen mogelijke wethouderskandidaten bij andere partijen?

Over het vervolg van de formatie:

14. Welke tips en suggesties zou u willen meegeven voor het verdere verloop van de formatieperiode, onder meer met oog op verslaglegging en betrokkenheid van de Leidse gemeenteraad?
 - a. ("formateur")?
 - b. kunt u aangeven in hoeverre u het wenselijk vindt om tijdens de onderhandelingsperiode de stad te raadplegen of anderszins te betrekken?
 - c. Heeft u wensen of suggesties voor afstemming van regionale samenwerking met onderhandelende partijen in buurgemeenten?

D. Overzicht van gesprekspartners informateurs

De gesprekken met de fracties zijn verdeeld over 4 dagen: 28 maart, 30 maart, 1 april en 4 april 2022. De fracties hebben per gesprek ca. een uur gesproken met de informateurs.

Fracties	Gesprekspartners
GL	Ashley North en Rembrandt Rowaan
D66	Fleur Spijker, IJsbrand Olthof en Sander van Diepen
VVD	Maarten de Crom en Alyssa Voorwald
PvdA	Abdelhaq Jermoumi en Martijn Otten
PvdD	Martine van Schaik en Lianne Raat
PS	Thijs Vos en Famke Güler
SVL	Mitchell Wiegand Bruss en Elianne Wijnands
CDA	Julius Terpstra en Sebastiaan van der Veer
SP	Antoine Theeuwen en Thomas van Halm
CU	Pieter Krol en Albert Brink

E. Bestuursakkoord 2018-2022

12 april 2018,

De fracties in de gemeenteraad van Leiden spreken met elkaar af...

Over de betrokkenheid van Leidenaren en inwoners van buurgemeenten

- a. de besluitvorming in college en raad zo te organiseren dat inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties vanaf het begin invloed kunnen uitoefenen op plannen van de gemeente;
- b. open te staan voor initiatieven uit de stad en deze initiatieven, indien gewenst, te ondersteunen en te faciliteren;

- c. inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties zo veel mogelijk door het college te laten betrekken bij de uitvoering van gemeentelijke taken;
- d. buurgemeenten te betrekken in besluitvorming en om met hen samen te werken in beleidsvoorbereiding en uitvoering van taken, wanneer belanghebbenden zowel uit Leiden als buurgemeenten komen;
- e. bovenstaande punten ook na te streven voor voorbereiding van besluitvorming in de besturen van gemeenschappelijke regelingen waar Leiden en buurgemeenten deel van uitmaken.

Over de werkwijze

- a. het college, de ambtelijke organisatie en de samenwerking met de stad richting te geven door middel van een globaal inhoudelijk beleidsakkoord;
- b. partijen die deelnemen aan het college steunen de voorstellen van het college die in overeenstemming zijn met de afspraken uit het beleidsakkoord;
- c. een werkwijze te hanteren waarin raadsfracties elk overig voorstel afmeten aan de eigen politieke en inhoudelijke standpunten;
- d. alle fracties van partijen die niet deelnemen aan het college, de gelegenheid te bieden een nader te beschrijven beleidsonderdeel aan de portefeuille van een wethouder naar keuze toe te voegen;
- e. het college te vragen voorstellen vooral aan het begin van de beleidsvoorbereiding zo veel mogelijk te voorzien van scenario's waarover de raad kan debatteren; het college geeft daarbij wel een voorkeursoptie aan;
- f. met het oog op een goede inhoudelijke behandeling van raadsvoorstellen het college te vragen deze ten minste twee weken voor de eerste behandeling in de commissie in te dienen en om hierop toe te zien via het presidium;
- g. een open houding te garanderen; hierdoor zijn er geen vaststaande meerderheden, noch minderheden; elke fractie beoordeelt elk voorstel op zijn merites.

Over de begroting

- a. in beginsel gezamenlijk de verantwoordelijkheid te nemen voor het tijdig accorderen van een sluitende begroting;
- b. in te dienen amendementen bij de begroting te voorzien van een deugdelijke dekking;
- c. de financiële deskundigheid en ondersteuning van de commissies te benutten.

Over het vertrouwen

- a. het vertrouwen in een wethouder niet op te zeggen, als deze ander beleid uitvoert dan de eigen fractie voorstond of voorstaat; de enige manier om dat beleid te stuiten is door een raadsmeerderheid te vinden die het onderliggende besluit wijzigt;
- b. de vertrouwensregel uitsluitend te gebruiken binnen de controlerende taak van de raad; als gevolg hiervan valt een college niet als een wethouder moet aftreden, maar wordt deze vervangen door de partij waaruit hij/zij afkomstig is, dan wel wordt desgewenst een andere partij in het college betrokken;
- c. beheersing te betrachten in de beoordeling van bestuurlijk handelen wanneer dit individuele en incidentele gevallen betreft waarbij de gemeente een bijzondere verantwoordelijkheid heeft.

Over de omgang met elkaar

- a. respectvol te zullen omgaan met elkaar, met alle inwoners, met partners en met ambtenaren;

- b. kennis te nemen van de gedragscode voor raads- en commissieleden, deze na te leven en deze in iedere raadsperiode te actualiseren;
- c. terughoudend te zijn met het agenderen van individuele kwesties;
- d. in stellingnames het belang van en de omgang met de minderheid mee te wegen;

deze punten in woord en gebaar na te leven en elkaar daarop aan te spreken.